ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΤΕΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ: **ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ**
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: **ΑΝΝΑ ΚΑΛΑΪΤΖΗ**

Όταν για πρώτη φορά ακούσαμε για την Δήμητρα Αρκαδίας, ψάχναμε να την βρούμε στον χάρτη. Γνωρίζαμε πολύ καλά την Δημητσάνα, την πρωτεύουσα της πρώην επαρχίας **Γορτυνίας**, καθώς και αρκετές άλλες διάσημες πολιτείες της ευρύτερης περιοχής: την **Καρύταινα**, τη **Στεμνίτσα**, τα **Λαγκάδια**, τη **Βυτίνα**... και, μολονότι δεν μας ήταν άγνωστη η τεχνητή λίμνη του **Λάδωνα** ποταμού, ποτέ δεν είχε τύχει να προχωρήσουμε λίγα χιλιόμετρα δυτικότερα ως την Δήμητρα. Την ανακαλύψαμε τις τελευταίες μέρες του φετινού Νοέμβρη. Στο οδοιπορικό που ακολουθεί σας παρουσιάζουμε τις εμπειρίες και τις εντυπώσεις μας από έναν τόπο ειδυλλιακό και ήρεμο, που ζει μακρυά από τα εκτυφλωτικά φώτα της δημοσιότητας και τα καραβάνια των τουριστών. Άλλωστε, μόνον μικρά λεωφορεία μπορούν να διασχίσουν τους στενούς δρόμους και να φτάσουν ως την πλατεία του χωριού.

ΠΡΩΤΕΣ ΩΡΕΣ ΣΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

Μας προλαβαίνει η νύχτα στο δρόμο για την Δήμητρα. Βαθύ σκοτάδι καλύπτει τον τόπο, μόνον από διαίσθηση μπορούμε ν' αντιληφθούμε κάποιες λεπτομέρειες. Το χωριό, ωστόσο, είναι ζωντανό, η κεντρική πλατεία του φωτισμένη, τα λιγοστά μαγαζιά του ανοιχτά. Εδώ στην πλατεία μας υποδέχεται η οικοδέσποινά μας, η **Κρυσταλλία Χριστοδουλάρη**, που μας οδηγεί στον παραδοσιακό ξενώνα «**Το Σπίτι της Θεώνης**». Είναι ένα πέτρινο αρχοντικό του 19ου αιώνα, που έχει αναπλασθεί διατηρώντας αυτούσια τα αρχιτεκτονικά του χαρακτηριστικά.

Μετά από μία μέρα κουραστική, με πολλά νυχτερινά δύσκολα χιλιόμετρα, ο επίλογος είναι ιδανικός. Μπροστά στο αναμμένο τζάκι της ταβέρνας «Τ**ο Στέκι του Μερακλή**», απολαμβάνουμε τη ζεστασιά της ατμόσφαιρας και τις έξοχες γεύσεις του **Γιώργου Μακρή** και της γυναίκας του **Νεκταρίας**. Μας χαροποιεί ιδιαίτερα η παρουσία, στα διπλανά τραπέζια μερικών, νεαρής ηλικίας επισκεπτών. Μας δείχνει τη δυναμική του τόπου, ότι η Δήμητρα δεν πάσχει από το σύνδρομο της απομόνωσης, που ταλανίζει τόσα πολλά ορεινά χωριά.

Ο ύπνος είναι ήρεμος, σε περιβάλλον με ησυχία μοναδική. Αν μάλιστα λειτουργούσε καλύτερα η βρύση του νιπτήρα κι είχε δοθεί περισσότερη σημασία σε κάποιες μικρές αλλά ουσιώδεις λεπτομέρειες, τότε τα πράγματα θα ήταν σχεδόν ιδανικά. Όπως και να ΄ναι πάντως, η ύπαρξη τούτου του καταλύματος -του μοναδικού προς το παρόν στην γύρω περιοχή- είναι σημαντική από κάθε άποψη για τον τόπο. Μαζί με τους χώρους εστίασης στην πλατεία η Δήμητρα μεταμορφώνεται από άσημο χωριό σε προορισμό για ταξιδευτές, που γοητεύονται από την ηρεμία, από το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον και τις πολλαπλές δυνατότητες που τους παρέχει το ορμητήριό τους για περιηγήσεις κι αναζητήσεις.

«Το Σπίτι της Θεώνης». Παραδοσιακός ξενώνας σε αρχοντικό του 19ου αιώνα, με έξοχη ανάπλαση.

Η πλακόστρωτη πλατεία της Δήμητρας και στο κέντρο το πλατάνι από το 1927.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

Το ξημέρωμα αποκαλύπτει ένα υψίπεδο επικλινές, ένα λεκανοπέδιο περίκλειστο από κοντινά και απόμακρα δασωμένα βουνά. Πιο ανοιχτός, σε βάθος αρκετών χιλιομέτρων, είναι ο ορίζοντας στα Ν.Α. Εκεί αχνοφαίνονται τα περιγράμματα κάποιων βουνών, πιθανότατα στην ευρύτερη περιοχή της Δημητσάνας και του Μαίναλου. Κάποια στιγμή οι γκρίζες γραμμές των βουνών βγαίνουν από το σκοτάδι, φωτίζονται από έναν ήλιο κιτρινωπό, αναιμικό. Μας κάνει εντύπωση η θαμπάδα του, δεν μπορούμε στην αρχή να την εξηγήσουμε. Λίγο αργότερα αντιλαμβανόμαστε την αιτία: είν' η αφρικανική σκόνη που παρασέρνει ο νοτιάς και μετά από ταξίδι εκατοντάδων χιλιομέτρων, έρχεται να θρονιαστεί, δίνοντας αυτή την αρρωστημένη εικόνα, στον γαλάζιο μας ουρανό. Εξαιτίας αυτού του νοτιά ο καιρός παραμένει ζεστός. Έτσι, τέλη Νοέμβρη στο υψόμετρο των 560 μέτρων, πίνουμε τον καφέ μας στον αύλειο χώρο του ξενώνα. Ένα ελαφρό αεράκι φέρνει στ' αυτιά μας ήχους από βελάσματα και κουδουνάκια προβάτων και κατσικιών από τις αντικρινές πλαγιές. Σ' αυτές τις πλαγιές και ράχες των βουνών, τα κοπάδια που έβοσκαν πεντέξι δεκαετίες πριν ξεπερνούσαν τις 30.000. Αλλά και το σχολείο του χωριού αντηχούσε από τις φωνές τουλάχιστον 150 παιδιών. Σήμερα οι μόνιμοι κάτοικοι δεν φτάνουν ούτε τους 100, και τα παιδάκια, που καθημερινά πάνε με ταξί στο σχολείο της Κοντοβάζαινας, είναι λιγότερα από 10. Αυτή είναι η σημερινή κατάσταση της Δήμητρας, της παλιάς «*Δίβριτσας*», όπως ήταν το αρχικό τοπωνύμιο, αλβανικής προέλευσης του χωριού. Όπως αναφέρει στο βιβλίο της (1) η Διβριτσιώτισσα φιλολογος **Δ.Γ.Ρηγοπούλου-Παπαπαναγιώτου**: «*το χωριό Δίβριτσα μετονομάστηκε το 1936 σε Δήμητρα, για λόγους Εθνικούς και ιστορικούς σύμφωνα με το αξίωμα: επί της Ελληνικής γης δεν πρέπει να μείνει τίποτε το μη ελληνικόν», επίσης δε και γιατί κοντά στην Δίβριτσα τοποθετείται η ύπαρξη του ναού της Ελευσίνιας Δήμητρας, που έφερε στο φως η σκαπάνη του Λεονάρδου το 1891*»

Πολλά γραφικά και πετρόχτιστα σπίτια διατηρούνται ακόμη και προσδίδουν ομορφιά στον οικισμό.

Ένα εξαιρετικής κατασκευής πέτρινο καμπαναριό δεσπόζει στην πλατεία, δίπλα από την εκκλησία του Αγ. Νικολάου .

Την πλατεία της Δήμητρας κοσμούν πολλά σπίτια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.

Έτσι λοιπόν, από το 1936 η Δίβριτσα συνεχίζει ως **Δήμητρα** την ιστορική της διαδρομή. Μια διαδρομή, που σύμφωνα με την ανωτέρω συγγραφέα, εξεκίνησε κατά το τέλος του 18ου αιώνα. Τότε δημιουργήθηκε το χωριό από οικογένειες ποιμένων του οικισμού της **Κλειβωκάς** και από κατοίκους των χωριών **Κερπίνη**, **Μαυριανάδες** και **Σταυρί**. Ο οικισμός έφτασε στην πληθυσμιακή του ακμή το 1897 με 1052 κατοίκους, ενώ 100 χρόνια αργότερα, το 1990, έφτασε μόλις τους 370. Το καλοκαίρι βέβαια τα πράγματα αλλάζουν, οι Διβριτσιώτες της διασποράς επιστρέφουν για τις διακοπές τους στο όμορφο χωριό. Ένα χωριό, που έχει διατηρήσει αρκετά γνωρίσματα του παραδοσιακού του χαρακτήρα παρά τις όποιες σύγχρονες ακαλαίσθητες επεμβάσεις. Όπως λοιπόν το «Σπίτι της Θεώνης», έτσι διατηρούνται και πολλά άλλα πέτρινα σπίτια, με επιμελημένη τοιχοποιϊα από ντόπια πέτρα. Στις γωνίες των τοίχων οι πέτρες μεταμορφώνονται σε λαξευτά αγκωνάρια, που υποστηρίζουν την τοιχοποιϊα από το έδαφος ως το γείσο της σκεπής. Οι ίδιοι λαξευτοί γωνιόλιθοι χρησιμοποιούνται στις παραστάδες και στα πρέκια παραθύρων και θυρών αλλά και στα ανακουφιστικά τοξάκια πάνω από τα πρέκια, που χαρίζουν στα λιτά ορθογώνια οικοδομήματα πλαστικότητα και χάρη. Δεν λείπουν και τα ξύλινα μπαλκόνια. Το ελαφρότερο σε βάρος και αίσθηση ξύλο προσδίδει ακόμη μεγαλύτερη πλαστικότητα στην βαρειά λίθινη τοιχοποιϊα των σπιτιών. Κάποια στην σκεπή έχουν υποστεί αρκετές φθορές. 'Ετσι εισχωρούν ανεμπόδιστα τα νερά της βροχής και υποβαθμίζουν αργά αλλά σταθερά την συνοχή της τοιχοποιϊας και της στατικότητας του σπιτιού. Σε κάποια επίσης άλλα διατηρούνται στους τοίχους ανεπαίσθητα ίχνη από τους αρχικούς αυθεντικούς χρωματισμούς σε τόνους λουλακί.

Αμφιθεατρικά χτισμένο το χωριό έχει στενούς δρόμους που καταλήγουν στην εκκλησία του **Αγ. Νικολάου**. Πετρόχτιστος και μεγάλων διαστάσεων ο ναός έχει οικοδομηθεί το **1857**. Εξίσου επιβλητικό είναι και το κωδωνοστάσιο, κατασκευασμένο από λαξευτή γκρίζα πέτρα, «*δαπάνη των εν Αμερική Διβριτσιωτών εν έτει 1908*». Βαρειά και συμπαγής η κατασκευή στους δύο πρώτους ορόφους, αλαφραίνει στους δύο επόμενους, αποβάλλει τον αυστηρό χαρακτήρα με κολωνάκια και τοξάκια.

Πανοραμική άποψη της Δήμητρας.

Ο Γιάννης Διάκος και η κυρα-Λέλα, χαμογελαστοί και καλοσυνάτοι, μπροστά στο αγροτικό καλυβάκι του κτήματός τους .

ΣΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΛΑΔΩΝΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΜΑΥΡΟ ΓΚΡΕΜΟ

Στο κέντρο της πλατείας δεσπόζει ένας ψηλός πλάτανος με πλούσια κλαδιά, που δεν είναι ακόμα αιωνόβιος, αφού έχει φυτευτεί το 1927.

-*Σ' αυτή την πλατεία, πιτσιρικάς ήμουν τότε, θυμάμαι τον Άρη Βελουχιώτη, όταν είχε περάσει από το χωριό,* λέει ο **Γιάννης Διάκος** στα 78 του χρόνια πια. Πλησιάζει κι η γυναίκα του, η **Ελένη Διάκου**, που είναι γνωστότερη με το όνομα **Λέλα** στο χωριό.

-*Ξέρεις κάποιον να μας δείξει το δρόμο για το Φαράγγι του Λάδωνα;* ρωτάω τον Γιάννη.

-*Ξέρω* μου απαντάει και μου δείχνει τον εαυτό του.

-*Μπορούμε ακόμα, εάν θέλετε, να σας πάω και στο μοναστήρι της Κλειβωκάς.*

-*Ας ξεκινήσουμε λοιπόν.*

-*Με παίρνετε κι εμένα ως το κτήμα*; λέει η κυρα-Λέλα. *Με τις βροχές θα 'χει ωραία χόρτα.*

Με στενό τσιμεντόδρομο αρχικά και καλοσυντηρημένο χωματόδρομο στην συνέχεια κατηφορίζουμε από την πλατεία δυτικά του χωριού. Πουρνάρια, σφενδάμια, ελιόδεντρα, κουμαριές. Απέναντι, πάνω από το φαράγγι του Λάδωνα, ορθώνεται ο βαρύς όγκος της «**Ντάριζας**». Αφήνουμε την κυρα-Λέλα με το μαχαίρι και τις σακούλες της στο κτήμα και δύο χιλιόμετρα μετά το χωριό, φτάνουμε στην κοίτη του Λάδωνα. Μετά τις βροχές το ποτάμι κατεβάζει πολύ νερό. Που θα ήταν βέβαια ασύγκριτα περισσότερο αν δεν διοχετεύετο από το **1955** στην σήραγγα που έχει διανοιχθεί στα έγκατα της Ντάριζας για να το κατευθύνει στον υδροηλεκτρικό σταθμό του Λάδωνα. Οι εργασίες άρχισαν το 1950 και 5 χρόνια μετά, αποπερατώθηκε η κατασκευή

Φαράγγι Λάδωνα: χρωματιστό και πανέμορφο.

του φράγματος και των εγκαταστάσεων του σταθμού.

Ήταν από τις πρώτες μεγάλες μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα. Η σήραγγα στην Ντάριζα έχει μήκος **8,620μ**. και διάμετρο **3,9μ**. Σημαντικό μέρος της δαπάνης κατασκευής της καλύφθηκε από ιταλικές αποζημιώσεις πολέμου.

Ξεκινάμε τον χωματόδρομο παράλληλα με την κοίτη του ποταμού. Ξεδιπλώνεται πανέμορφο το φαράγγι του Λάδωνα στενό, πλατανοσκέπαστο και πολύχρωμο, με δυσπρόσιτα πρανή, που σε κάποια σημεία είναι κατακόρυφα, όπως στην αντικρινή πλαγιά, που αποτελείται από συμπαγή βράχο. Στην λεία επιφάνειά του, που έχει γίνει κοίλη από την μακραίωνη διάβρωση του νερού, διαγράφονται σαν λεπτές κλωστές τα νερά ενός πανύψηλου καταρράκτη, που σίγουρα θα είναι εντυπωσιακότερος όταν υπάρχει περισσότερο νερό. Εξίσου εντυπωσιακή είναι στ' αριστερά του καταρράχτη μια κάθετη πλαγιά από κοκκινόμαυρους βράχους, χαρακτηριστικά παραμορφωμένους από γιγάντιες καθιζήσεις στο μακρινό γεωλογικό παρελθόν της γης.

Μερικές δεκάδες μέτρα μετά διακρίνουμε στο πλάϊ του δρόμου ίχνος μονοπατιού.

-Βγάζει στον ερειπωμένο νερόμυλο του Νίκου Μαραγκού, εξηγεί ο Γιάννης. Κατηφορίζουμε για τον νερόμυλο οργισμένοι για τα πάμπολλα σκουπίδια που κάποιοι «φυσιολάτρες» έχουν ξαμολύσει στην απότομη πλαγιά. Και τα οποία βέβαια κανένας τοπικός φορέας δεν ενδιαφέρεται να μαζέψει.

Κακοτράχαλο το μονοπάτι, μισοκλεισμένο από πουρνάρια και αγκάθια. Ανοίγουμε δρόμο ανάμεσά τους και σε δύο λεπτά φτάνουμε στον μύλο, ελάχιστα μέτρα πάνω από την κοίτη του ποταμού. Το μόνο που απομένει από το κτίσμα είναι γκρεμισμένα ντουβάρια, τίποτε άλλο. Ο μύλος σταμάτησε την λειτουργία του στις αρχές της δεκαετίας του '50. 100 μέτρα μετά φτάνουμε μπροστά στην βραχοσπηλιά «*Στα Καλυβίσια*», καταφύγιο γιδιών. Στα δυτικά ξανοίγει το φαράγγι, αποκαλύπτεται γαντζωμένο στην απόκρημνη πλαγιά, το μοναστηράκι της Παναγίας της **Κλειβωκάς**.

Χαριτωμένος κάβουρας, μικρή γραφική λεπτομέρεια στο φαράγγι του Λάδωνα.

Μερικά μέτρα από την κοίτη του Λάδωνα, στέκει ερειπωμένος ο νερόμυλος του Νίκου Μαραγκού.

Μετά τις τελευταίες έντονες βροχές έχει εμφανιστεί στο φαράγγι του Λάδωνα ένας αιθέριος καταρράκτης, που ξεπερνάει τα 50μ. σε ύψος.

Στα 3 χλμ. συναντάμε διακλάδωση που ανηφορίζει δεξιά και βγαίνει ψηλά στην άσφαλτο, έξω από το χωριό. Χαμηλότερα από τον δρόμο, σ' ένα ειδυλλιακό λιβάδι, προβάλλει μια μικρή αγροτική κατοικία με λίγα προβατάκια. Γύρω ελαιόδεντρα με τα κλαδιά τους φορτωμένα με αμάζευτες ελιές. Είναι καταδικασμένες να πέσουν από τον αέρα και να σαπίσουν στη γη.

-Ποιος να τις μαζέψει, λέει με παράπονο ο Γιάννης. *Με την τιμή του λαδιού και τα ακριβά μεροκάματα είναι ασύμφορο το μάζεμα της ελιάς*.

4 χλμ. μετά το χωριό ο δρόμος χορταριάζει. Γίνεται στενός και ελαφρά κατηφορικός, συναντάει ένα ρεματάκι που καταλήγει στον Λάδωνα. Εδώ ορθώνονται υψίκορμα κυπαρίσσια και μεγάλες δάφνες αυτοφυείς. Τρίβουμε τα φύλλα τους και τα χέρια μας ευωδιάζουν. Λίγο μακρύτερα, ξεχωρίζει ανάμεσα στα δέντρα το ξωκκλήσι της **Αγίας Άννας**. Ψηλά στον γκρεμό μας

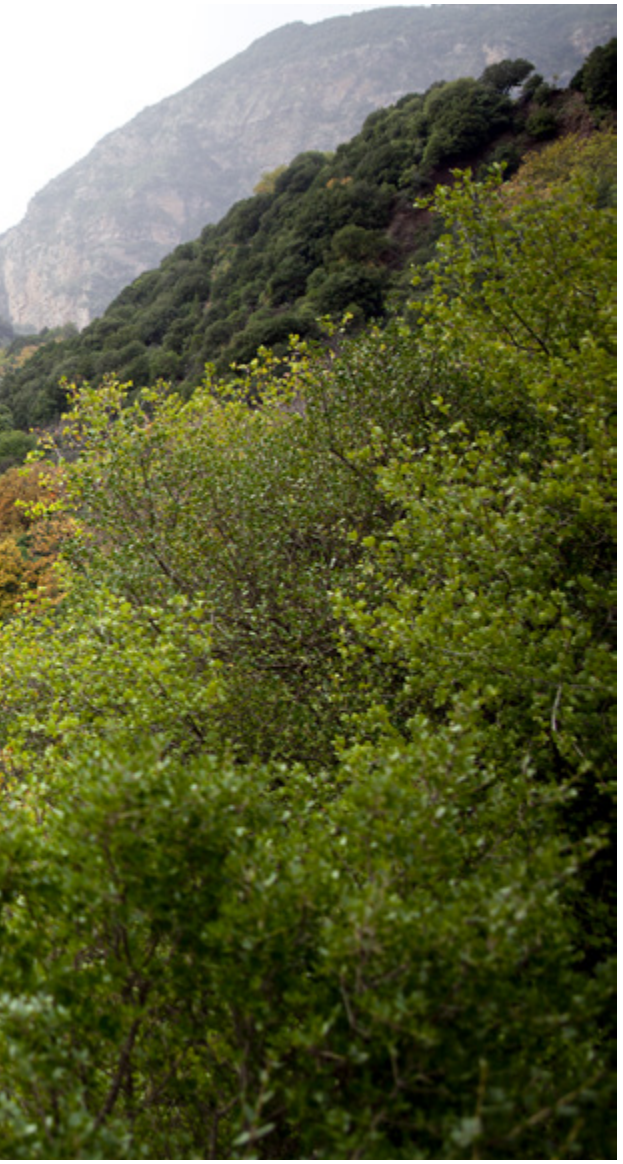

Πανέμορφος τόπος με καταιγιστική βλάστηση και άφθονες μικροσκοπικές πολύχρωμες πινελιές.

γνέφει η Παναγιά της Κλειβωκάς.

Παίρνουμε το δρόμο της επιστροφής. Έξω από το κτήμα μας περιμένει η κυρα-Λέλα. Ξεχειλίζει η μεγάλη σακούλα με ολόφρεσκα αγριόχορτα. Γεμίζουμε μια άλλη σακούλα με λεμόνια, που μαζεύουμε από μια κατάφορτη λεμονιά. Φτάνουμε στην πλατεία. Βγάζει η κυρα-Λέλα τα μισά χόρτα και μας τα δίνει.

-Θα σας τα κάνω μια ωραία σαλάτα για το βράδυ, μας λέει η Νεκταρία από την ταβέρνα.

Στο εσωτερικό της στενής, χαμηλής στοάς, λαξευμένης στον σκληρό ασβεστόλιθο, πίσω από το καθολικό της Μονής της Κλειβωκάς.

Μονή Παναγίας Κλειβωκάς, σκαρφαλωμένη στην άκρη του γκρεμού.

ΣΤΗΝ Ι.ΜΟΝΗ ΚΛΕΙΒΩΚΑΣ

Μεσημέρι πια ξεκινάμε για την Μονή. Στα **6,5 χλμ**. φτάνουμε στην **Κοντοβάζαινα**, μεγάλο χωριό με γραφικούς μαχαλάδες πέτρινα σπίτια, πλατανοσκέπαστο ρέμα με πλούσια ροή. Μας εντυπωσιάζει μια μεγαλόπρεπη μαρμάρινη κρήνη με πέντε στόμια, κατασκευασμένη το **1895**. Βγαίνουμε από το χωριό με κατεύθυνση ΝΔ. Στα **10,3 χλμ**. από την πλατεία της Δήμητρας συναντάμε αριστερά την διακλάδωση προς το μοναστήρι. Κατηφορικός τσιμεντόδρομος αρχικά και στην συνέχεια βατός χωματόδρομος. Ενάμιση χιλιόμετρο μετά ο δρόμος τερματίζει σ' ένα πλάτωμα στα πόδια του γκρεμού. Βαδίζουμε ένα δίλεπτο, διασχίζουμε σιδερένια αυλόθυρα και φτάνουμε σε μεγάλο τσιμεντένιο μπαλκόνι. Θαυμάζουμε την πανοραμική εικόνα και την ρεαλιστική κάτοψη στο γνωστό μας φαράγγι του Λάδωνα με όλες τις λεπτομέρειες: χωμάτινους δρομίσκους, ξωκκλήσι Αγίας Άννας, ρέμα Κοντοβάζαινας και ποτάμι.

Από υψόμετρο **470μ**. ξεκινάμε ν' ανηφορίζουμε τα σκαλοπάτια στο βράχο, αρχικά τσιμεντένια και στην συνέχεια πέτρινα. Δύο λεπτά μετά έχουμε ανέβει τα **103** σκαλοπάτια που μας οδηγούν στο πρώτο επίπεδο της μονής, σε υψόμετρο **500** μέτρων. Στα 82 της η Γερόντισσα μας υποδέχεται στο μικρό της δωματιάκι και μας δίνει το κλειδί για να μπούμε στο καθολικό. Κατασκευασμένος με πέτρα από το **1887**, ο ναός είναι μικρός, με λιτό εσωτερικό. Στο πίσω τμήμα του όμως κρύβει στοά λαξευμένη στον σκληρό ασβεστόλιθο, που θυμίζει λαγούμι ορυχείου. Βρίσκουμε τον διακόπτη και η θεοσκότεινη στοά πλημμυρίζει με φως από διαδοχικές λάμπες, στερεωμένες στα τοιχώματα. Διεισδύουμε με την Άννα.

-*Νιώθω σαν να παίζω σε ταινία μυστηρίου* μου λέει. 25-30 μέτρα διαρκεί η διείσδυσή μας στα έγκατα του βράχου. Βαδίζουμε αργά, διπλωμένοι στα δύο, η οροφή σε κάποια σημεία είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Κανένα κλειστοφοβικό άτομο δεν θα αισθανόταν άνετα σε τούτη τη στοά, που ξαφνικά σε μια στροφή, μεταμορφώνεται σε «μαύρη τρύπα», παύει να υπάρχει φωτισμός.

-*Η στοά συνεχίζει*, μας λέει όταν βγαίνουμε ο Γιάννης, *θα 'πρεπε όμως να είχατε φακό.*

Άφθονο βουνίσιο νερό κυλάει από την έξοχη κρήνη, κατασκευασμένη το 1895 στην Κοντοβάζαινα.

Κοντοβάζαινα. Ένας πανέμορφος ορεινός οικισμός χτισμένος στις πλαγιές του Αφροδίσιου Όρους.

ΣΤΟ ΔΙΤΟΞΟ ΓΕΦΥΡΙ

Μικρή στάση για ένα τσιπουράκι στο «Στέκι του Μερακλή». Πριν βαρύνουμε, ξεκινάμε με τον **Γιώργο Μακρή** και τον μικρό γιό του, τον **Κωνσταντίνο**, για το δίτοξο γεφύρι του Λάδωνα. Βγαίνουμε αριστερά από την πλατεία, περνάμε δίπλα από αιωνόβια ελιά και κατηφορίζουμε την τσιμεντένια οδό **Ανδρέα Πετρόπουλου**.

Αρχίζει ήπιος χωματόδρομος. Πολύ γρήγορα συναντάμε πηγή δροσερού νερού δίπλα στο δρόμο. Κατάφυτος είναι ο τόπος από σφενδάμια, πουρνάρια και αριές, δαφνόδεντρα που εισδύουν ανάμεσά τους. Ο περίπατος εξελίσσεται υπέροχα, σε φυσικό περιβάλλον πληθωρικής ομορφιάς.

15 λεπτά μετά την αναχώρησή μας λοξεύουμε αριστερά, αφήνοντας ένα κατηφορικό παρακλάδι στα δεξιά. Βαδίζουμε ένα πεντάλεπτο ακόμη και ξαφνικά ο Γιώργος σταματάει.

-Ελάτε να σας δείξω κάτι, που χωρίς ντόπιο θα ήταν αδύνατον να βρείτε.

Μια αδιόρατη χάραξη, που πολύ δύσκολα μοιάζει με μονοπάτι, ανηφορίζει αριστερά του δρόμου, ανάμεσα από ελιόδεντρα και πουρνάρια. Σε λιγότερο από ένα λεπτό ο Γιώργος σταματάει μπροστά στα υπολείμματα μιας θεμελίωσης από ογκώδεις γρανιτόπετρες.

-Αυτό τον τόπο τον ονομάζουμε στο χωριό «Παλαιόπολη». Απ' όσο ξέρω είναι τα υπολείμματα του αρχαίου ιερού της Ελευσίνιας Δήμητρας.

Ορθογώνιο το σχήμα της θεμελίωσης, υπολογίζουμε το μήκος στα 17 και το πλάτος στα 6 περίπου μέτρα. Κοντά στο κέντρο, ανάμεσα στους κορμούς 5 πουρναριών, είναι σχεδόν ενσωματωμένη μια μεγάλη τετράγωνη πλάκα, σπασμένη στο ένα άκρο αλλά με εξαιρετική ορθογώνια λάξευση στην απόλυτα επίπεδη επιφάνεια.

ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ, ΣΤΗΝ ΘΕΣΗ ΠΑΛΑΙΟΠΟΛΗ

Την αρχική ανασκαφή στην θέση, που είναι γνωστή ως «**Παλαιόπολη**» στους κατοίκους της **Δήμητρας**, πραγματοποίησε ήδη το **1891** ο τότε έφορος αρχαιοτήτων **Βας. Λεονάρδος**. Αυτός απεκάλυψε θεμέλια ναού μήκους **16.50 μέτρων** και πλάτους **5.50**. Επειδή ανάμεσα στα ευρήματα ήταν και μπρούντζινος κρατηρίσκος με αναθηματική επιγραφή στην

«**Κόρη**», το ιερό ταυτίστηκε με το Ιερό της **Ελευσίνιας Δήμητρας**. Αυτό υπήρξε το αποφασιστικό γεγονός, που συνετέλεσε στην μετονομασία της **Δίβριτσας** σε Δήμητρα. Επειδή στην ίδια ανασκαφή βρέθηκε και πήλινο ειδώλιο Αθηνάς, εκφράστηκε η γνώμη, πως στο ναό της Δίβριτσας λατρεύονταν η Αθηνά, που μπορούσε να αποκαλείται «Κόρη». Η κατεξοχήν όμως «Κόρη», χωρίς άλλο όνομα, ήταν η αχώριστη από τη Δήμητρα θεά. Αυτής της κόρης το επιβλητικό άγαλμα, ύψους άνω των δυο μέτρων, είχε δει ο **Παυσανίας**. Στον ίδιο ιερό περίβολο μπορεί να τιμώνταν και η Αθηνά, σε ασημότερο όμως χώρο και χωρίς λατρευτικό άγαλμα.
(**Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από τα "Αρκαδικά" του Παυσανία**).

Το περίφημο δίτοξο γεφύρι του Λάδωνα, με εντυπωσιακή και απόλυτα φρουριακή κατασκευή.

Στην πλήρη ροή του, πριν το 1955, ο Λάδωνας κυλούσε κάτω και από τις δυο καμάρες του γεφυριού.

Συνεχίζουμε την ευχάριστη κατηφορική μας πορεία. 20 λεπτά πιο κάτω συναντάμε την έξοδο της προηγούμενης διακλάδωσης.

-*Από 'δω θ' ανηφορίσουμε*, λέει ο Γιώργος. Είναι πιο απότομα αλλά πολύ πιο κοφτά. Ο δρόμος στενεύει, μεταβάλλεται σε μονοπάτι. **50** λεπτά μετά την αναχώρησή μας απ' την πλατεία (με 10 λεπτη στάση στην Παλαιόπολη) προσεγγίζουμε την κοίτη του ποταμού. Μπροστά μας τα ερείπια παλιού νερόμυλου αλλά και το επιβλητικό δίτοξο γεφύρι του Λάδωνα, που διατηρείται σε άριστη κατάσταση. Κάτω από την νότια καμάρα κυλάει το ποτάμι με αχνογάλαζη ροή.

-*Πριν γίνει η σήραγγα το 1955 που περιόρισε το νερό, το ποτάμι κυλούσε κάτω και από την βόρεια καμάρα*, λέει ο Γιώργος

Θαυμάζουμε την στιβαρή, φρουριακή κατασκευή. Αποτελείται από μεγάλους λαξευτούς πωρόλιθους στην βάση και στα τόξα, ενώ από μικρότερες γρανιτόπετρες στα άλλα σημεία της τοιχοποιίας του γεφυριού. Μιας τοιχοποιίας που το πάχος της πλησιάζει τα 5 μέτρα! Απόλυτα ανθεκτική ακόμα και στην πιο άγρια ροή του ποταμού. Διασχίζουμε το γεφύρι. Το μήκος του καταστρώματος φτάνει τα 50 περίπου μέτρα, το πλάτος είναι σχεδόν 4, ενώ το ύψος του από το επίπεδο του νερού είναι τουλάχιστον 10 μέτρα. Κομβικό σημείο της παλιάς στράτας από την Βάχλια και την Δήμητρα προς τα Τρόπαια, τούτο το δίτοξο γεφύρι του Λάδωνα είν' ένα πραγματικό μνημείο της γορτυνιακής λαϊκής αρχιτεκτονικής. Επιστρέφοντας από την κοφτή διαδρομή, που σε μεγάλο τμήμα είναι κακοτράχαλη και λιθόστρωτη, φτάνουμε στην πλατεία σε **35** λεπτά. Το βράδυ ανάβει το τζάκι στο «Στέκι του Μερακλή». Εκπληκτικά τα άγρια χόρτα της κυρα-Λέλας, ενώ το λεμονάτο ντόπιο μοσχάρι της Νεκταρίας είναι από τα νοστιμότερα κρέατα που έχουμε δοκιμάσει ποτέ.

ΣΤΑ ΥΨΙΠΕΔΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Βγαίνουμε από την Δήμητρα με κατεύθυνση ανατολική προς **Βάχλια**. Προορισμός μας είναι η **Μονή της Αγίας Παρασκευής**, στις ΝΑ υπώρειες των **Αφροδισίων Ορέων**. Στα **5,4 χλμ**. από την πλατεία της Δήμητρας ανηφορίζουμε αριστερά σε αξιόπιστο χωματόδρομο, που δύο χιλιόμετρα πιο πάνω συνεχίζει ως πολύ στενός ασφαλτόδρομος. Κερδίζουμε υψόμετρο, διασχίζουμε πλαγιές κα-

Μονή Αγ. Παρασκευής. Υπέροχο φυσικό περιβάλλον και υψόμετρο 1.045 μέτρων. Ένα ησυχαστήριο πνεύματος και ψυχής

τάφυτες με πουρνάρια, αφήνουμε αριστερά μας το πέτρινο ξωκκλήσι του Προφητηλία. Στα **10,6 χλμ**. από την Δήμητρα φτάνουμε μπροστά στην μονή σε υψόμετρο **1.045 μ**. Μερικές δεκάδες μέτρα πάνω από το δρόμο παρατηρούμε ένα ταπεινό, ερειπωμένο παρεκκλήσι, που κινδυνεύει από πλήρη κατάρρευση. Δίπλα του σώζεται μια υπεραιωνόβια βαλανιδιά. Στο κοίλο τμήμα του γιγάντιου κορμού της βρέθηκε κρυμμένη η εικόνα της Αγ. Παρασκευής. Μερικά μέτρα πιο κάτω εξακολουθεί να υπάρχει σε εξαιρετική κατάσταση το πλακόστρωτο αλώνι της Μονής.

Ξεδιψάμε με το δροσερό βουνίσιο νερό της πετρόκτιστης πηγής. Κατηφορίζοντας μερικά σκαλοπάτια για την είσοδο, βρισκόμαστε στη σκιά μιας συστάδας πανύψηλων πουρναριών. Υπέροχα δέντρα, απροσδιόριστης ηλικίας, δημιουργούν μια πελώρια φυσική ομπρέλα με τα πολύπλοκα κλαδιά τους. Μετρώντας τα βρίσκουμε πως είναι 12.

-Ο αριθμός τους συμβολίζει τους 12 Αποστόλους, θα μας πει μερικά λεπτά αργότερα η Γερόντισσα **Παϊσία-Φιλοθέη**. Καλοσυνάτη και ευγενέστατη κάθεται για λίγο μαζί μας στον πλακόστρωτο αύλειο χώρο, μας μεταδίδει για μερικά λεπτά την πρεμία και γαλήνη της ψυχής της.

Πετρόκτιστη και πλακοσκέπαστη η Μονή διατηρεί τις εξαίρετες αρχιτεκτονικές της γραμμές παρά τις δύο ανακαινίσεις που κρίθηκαν απαραίτητες μετά τις πυρκαγιές του 1995 και του 2005. Για την αρχιτεκτονική του μοναστηριού αναφέρει σχετικά στο βιβλίο του ο **Χρήστος Δ. Δημητρόπουλος** (2). «*Το Μοναστηριακό Συγκρότημα είναι ημιδιώροφο κτίσμα, σχήματος τετραπλεύρου, με πατροπαράδοτη μορφή ορθογωνίων η οποία απαντάται σε πολλές μονές στη Ελλάδα….*

Η τοιχοποιία γενικά είναι απλή με μέτριες και μικρές σχετικά πέτρες με ασβεστοκονίαμα πτωχό και οριζόντιες ξυλοδεσιές. Εντυπωσιακός είναι ο οχυρωματικός χαρακτήρας του Μοναστηριού. Μνημείο αρχιτεκτονικής κληρονομιάς…. Είναι το μοναδικό στην ευρύτερη περιοχή με την από σχιστολιθικές πλάκες ομοιόμορφη σκεπή του και σε παραπέμπει στα Ζαγοροχώρια, στην Κόνιτσα και στα αντίστοιχα χωριά του Πηλίου».

Η Γερόντισσα μας κατευοδώνει ως τη συστάδα των πουρναριών. Την αποχαιρετάμε με σεβασμό, την αφήνουμε στην άγια μοναξιά της.

ΧΑΡΤΗΣ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΣΗ, ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΝΕΖΗ "ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ", 2010

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. «ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ, ΜΙΚΡΗ ΘΥΜΙΣΗ»

2. «ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΧΛΙΑΣ»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ, βιβλίο VIII (Αρκαδικά), ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ, ΑΘΗΝΑ 2004
-Δ.Γ. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ / Θ.Α. ΜΑΡΑΓΚΟΥ, «ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ ΜΙΚΡΗ ΘΥΜΙΣΗ, ΜΑΥΡΙΔΗΣ, ΑΘΗΝΑ 1992
-Χ.Δ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, «Ι.Μ. ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΧΛΙΑΣ», ΑΘΗΝΑ 2010
-12-05-Ν.Π. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, «ΒΑΧΛΙΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ, Ο ΑΠΟΗΧΟΣ ΜΙΑΣ ΑΠΙΘΑΝΗΣ ΖΩΗΣ», ΕΚΔ. ΦΥΛΛΑ
-ΣΤ. ΨΗΜΕΝΟΣ, «ΑΝΕΞΕΡΕΥΝΗΤΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ», ΕΚΔ. ROAD, ΑΘΗΝΑ 1998

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά

-Την **Κρυσταλλία Χριστοδουλάρη**, για την φιλοξενία στον παραδοσιακό ξενώνα «ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΘΕΩΝΗΣ»
-Τον **Γιώργο Μακρή** και την γυναίκα του **Νεκταρία** για όλα όσα έκαναν για μας
-Τον **Γιάννη Διάκο** και την γυναίκα του **Ελένη**

ΔΙΑΜΟΝΗ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΘΕΩΝΗΣ
Τηλ. **27970 24000**

ΕΣΤΙΑΣΗ

ΤΟ ΣΤΕΚΙ ΤΟΥ ΜΕΡΑΚΛΗ Τηλ. **6973 412626**
Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ Τηλ **27970 24019**

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΡΙΠΟΛΗ : 100 χλμ.
ΑΠΟ ΑΘΗΝΑ : 230 χλμ.
ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (μέσω Πατρών): 640 χλμ.

το ΣΠΙΤΙ της ΘΕΩΝΗΣ

Ένα αρχοντικό του 19ου αιώνα δεσπόζει στην Δήμητρα Γορτυνίας. Χτισμένο από ανοιχτόχρωμη γρανιτόπετρα και διαστάσεις γιοντάθικης, αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα παραδοσιακού σπιτιού της ορεινής Αρκαδίας. Μετά από ολοκληρωμένη ανακαίνιση πολλών μηνών τα αρχιτεκτονικά του χαρακτηριστικά, λειτουργεί από το 2000 ως ξενώνας. Είναι το «Σπίτι της Θεώνης», της Κρυστάλλας Χριστοδουλόπη. Τα έξι δωμάτια εξοπλίζονται όμορφα και γεμάτα διακοσμή στους επισκέπτες που επιλέγουν την Δήμητρα ως ιαματικό κλίμα και αφετηρία για τις ανεξάντλητες περιηγητικές δυνατότητες που τίθενται: Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων και Μαινάλου, Αρχαία Ολυμπία, Φενεός και Λίμνη του Λάδωνα, Βυτίνα, Λαγκάδια και Δημητσάνα. Κάθε εποχή του χρόνου η Δήμητρα και το Σπίτι της Θεώνης αποτελούν για περιηγητές και εκδρομείς ένα ιδανικό προορισμό.

Τηλ. 6973 28265
27970 24000
και 210 8842400
Internet: www.theoni.net

«ΤΟ ΣΤΕΚΙ ΤΟΥ ΜΕΡΑΚΛΗ»

Την κεντρική πλατεία της Δήμητρας κοσμεί ένα μπαλκόνι με πολύχρωμα λουλούδια. Στο ισόγειο του σπιτιού βρίσκεται «ΤΟ ΣΤΕΚΙ ΤΟΥ ΜΕΡΑΚΛΗ», η ταβέρνα της **Νεκταρίας** και του **Γιώργου**.
Κάθε γεύση είναι και μια αποκάλυψη. Ξεχωρίζουν το ντόπιο μοσχάρι, κοκκινιστό και λεμονάτο, το αγριογούρουνο στιφάδο, ο κόκορας με σπιτικές χυλοπίτες, τα αρνίσια παϊδάκια. Θαυμάσιες είναι και οι τηγανιτές πατάτες.
Τον χειμώνα η ταβέρνα λειτουργεί στην ευρύχωρη αίθουσα με την ζεστασιά του αναμμένου τζακιού, ενώ το καλοκαίρι τα τραπεζάκια στρώνονται στην πανέμορφη πλατεία, κάτω από τη σκιά του μεγάλου πλατανιού. Με μεγάλη γευστική παράδοση από το **1987** η ταβέρνα έχει καθιερωθεί ως αληθινό στέκι για μερακλήδες, ντόπιους και επισκέπτες.

Τηλ. **27970-24080, 6973-412626.**